

FREDNINGSPAKKEN

PROSJEKTFORSLAG

16.12.2005

GJENNOMGANG AV VEDTAKSFREDNINGER
OG
SLUTTFØRING AV PÅBEGYNT FREDNINGER

Utarbeidet av Kulturminneavdelingen
Ingrid Djupedal og Toril Sættem Vestad

INNHALDSFORTEGNELSE

1.	Bakgrunn og mandat	3
2.	Formål/hensikt	3
3.	Mål	4
3.1	Overordnet mål.....	4
3.2	Delmål.....	5
4.	Prosjektets omfang og avgrensning	5
4.1	Samlet håndtering.....	5
4.2	Avgrensning.....	5
4.3	Prosjektstruktur – aktiviteter og ansvar/aktører.....	5
5.	Analyse – statusgjennomgang	6
5.1	Eldre fredningsvedtak.....	6
5.2	Påbegynte fredningssaker.....	8
5.2.1	Status og fordeling.....	8
5.3	Sammenstilling.....	11
6.	Usikkerhetsfaktorer – kritiske suksessfaktorer	11
7.	Foreløpig prosjektplan – prosjektet som helhet	12
7.1	Organisering og framdrift.....	12
7.2	Økonomi – tid og ressurser.....	13
7.3	Metoder, verktøy.....	14
8.	Forprosjekt	14
8.1	Framdrift 2006.....	15
8.2	Organisering.....	15
8.3	Tidsbruk.....	16
8.4	Økonomi/ressurser.....	18
8.5	Kvalitetssikring – forutsetninger/betingelser.....	19
8.6	Evalueringsforsøket og planlegging av hovedprosjektet.....	19
9.	Profilere arbeidet og synliggjøre resultater	19
10.	Forholdet til tilstandsgjennomgangen	20
10.1	Fredningsgjennomgangen og tilstandsmodulen/-registreringen.....	20
10.2	Koordinering og informasjonsutveksling.....	21
11.	Effekter av prosjektet og forholdet til andre planlagte tiltak	21

Vedlegg: Flytskjema/framdriftsplan for forprosjektet

1. BAKGRUNN OG MANDAT

Det vises til bestilling fra MD 28.10.2005 der RA innen 10.12.2005 blir bedt om å oversende prosjektforslag for en fredningsgjennomgang.

Bakgrunnen er oppfølgingen av St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner* og innstillingen til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen, Innst. S. nr. 227. Utgangspunktet for stortingsmeldingen var utredningen NOU 2002: 1 *Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk*.

St.meld. nr. 16, kap. 4.2, pkt 4.2.1 tar for seg ønsket om å gjennomgå alle vedtaksfredninger. I *Strategier og tiltak* (s. 21) står følgende:

”For å sikre forutsigbare og klare rammer for hvordan eierne kan bruke sin egen eiendom, og for å gi kulturminneforvaltningen et godt beslutningsunderlag, vil de eksisterende vedtaksfredningene bli gjennomgått. Siktemålet er bl.a. å klargjøre omfanget av og innholdet i fredningsvedtakene der dette er uklart.”

Pkt. 4.2.2 omhandler etterslepet i arbeidet med igangsatte fredningssaker og behovet for slutføring av de sakene som pågår:

”Det vil bli gjennomført et prosjekt i regi av Riksantikvaren for å slutføre de påbegynte fredningssakene i løpet av en femårsperiode.”

I foreløpig tildelingsbrev 2006 for RA har MD fulgt opp dette med følgende bestillinger under resultatområde 3, *Kulturminner og kulturmiljøer* (frist 01.04.06):

- *”I samarbeid med MD utvikle strategi og modell for gjennomgang av alle eksisterende vedtaksfredninger. Gjennomgangen skal klargjøre det enkelte kulturminnets tilstand, innhold, omfang og konsekvenser av fredningen.”*
- *”Utvikle strategi for slutføring av igangværende fredningssaker i samarbeid med MD.”*

St. prp. nr. 1 (2005–2006) for budsjettåret 2006 opererer med følgende resultatindikatorer knyttet til arbeidsmål 2.1 *Bedre rammevilkår for fredete kulturminner i privat eie* (tabell 9.1, s. 63):

- *Antall gjennomgåtte fredningsvedtak fra før 1978*
- *Antall fredningssaker som er igangsatt før januar 2005 og som er ferdig behandlet*

Dette vil på lang sikt også danne grunnlag for videre arbeid med St.meld. nr. 16, pkt 4.2.4, der bl.a. økt dialog og større fleksibilitet i utforming av fredningsbestemmelsene er viktige punkt.

2. FORMÅL/HENSIKT

Det har de senere årene vært fokusert på situasjonen til de private eierne av fredete bygninger/anlegg og på behovet for å bedre rammevilkårene.

Dette handler blant annet om at de eldste fredningene ofte er uklare hva angår omfang, formål og hvilke muligheter og begrensninger fredningen medfører for eierne. Eierne

har rett på å få avklart situasjonen, samtidig som en gjennomgang og presisering av vedtakene vil gi bedre grunnlag for den videre forvaltningen av kulturminnene.

Det er et stort etterslep i arbeidet med å frede nye bygninger/anlegg. Et stort antall (i alt ca. 125) fredningssaker er igangsatt uten at kulturminnemyndighetene har hatt kapasitet til å slutføre sakene. I 46 av de 110 sakene som prosjektet omfatter, har det ikke vært bevegelse de siste fem årene. Dette skaper en uholdbar situasjon for de berørte som har krav på å få en raskere avklaring.

I henhold til St.meld. nr. 16 skal det også gjennomføres tiltak for å bedre representativiteten på fredningslisten. Eiers rettsikkerhet og kulturminnemyndighetenes troverdighet tilsier imidlertid at fredningsarbeidet først må komme mer à jour. Det er derfor påkrevd å gjennomgå eksisterende fredningsportefølje og redusere etterslepet av igangsatte saker før det blir initiert nye satsinger som kan bidra til større bredde i utvalget av fredete kulturminner.

Arbeidet med dette prosjektet vil også gi oss verdifull erfaring i forhold til vårt generelle fredningsarbeid, både i forhold til prosess, fredningspolitikk og dialog med berørte parter.

3. MÅL

3.1 Overordnet mål

Målet med dette prosjektet er at kulturminnemyndighetene i løpet av fem år skal ha:

- slutført alle påbegynte fredningssaker som er igangsatt før 2005
- gjennomgått alle vedtaksfredninger fra før kulturminneloven av 1978 trådte i kraft, og få klargjort fredningens formål og innhold/omfang der dette har vært uklart
- redegjort for konsekvenser/følger av fredningen og gitt de fredete anleggenes eiere forutsigbare og klarere rammer, samt utarbeidet forvaltningsplaner der dette er hensiktsmessig
- gjennomgått de fredete anleggenes dokumentasjonsstatus og sørget for god dokumentasjon/beskrivelse
- videreført og forbedret dialogen/kommunikasjonen med eierne
- gitt kulturminneforvaltningen et bedre beslutningsgrunnlag (mht. dispensasjonsbehandling m.v.)
- styrket muligheten for vern gjennom forsvarlig bruk
- bidratt til økt kunnskap/bevissthet, positiv oppmerksomhet og bedre forutsigbarhet omkring fredningene
- lagt grunnlag for i framtiden bedre å kunne følge opp eventuelle brudd på kulturminneloven

3.2 Delmål

Prosjektet er gjennomført når fredete bygninger og anlegg i hele landet er ferdig gjennomgått med tilfredsstillende resultat. Gjennomgang av fredningsportefølje og slutføring av påbegynte fredningssaker vil bli gjennomført fylke for fylke, slik at hvert ferdigstilt fylke utgjør et delmål.

4. PROSJEKTETS OMFANG OG AVGRENSNING

4.1 Samlet håndtering

RA har argumentert ut fra hensiktsmessigheten av å koble sammen de to oppgavene; gjennomgang av fredningsporteføljen og slutføring av igangsatte fredningssaker. Håndtering av de to oppgavene i ett prosjekt vil gi best synergieffekt og være den mest ressurseffektive måten å utføre arbeidet.

4.2 Avgrensning

Bare fredningsvedtak som ikke er hjemlet i kulturminneloven, men i eldre lovverk, vil bli systematisk gjennomgått med hensyn til å klargjøre vedtakene. Det vil si at gjennomgangen omfatter den delen av fredningsporteføljen der vedtakene er fattet før 15. februar 1979 (kulturminnelovens ikrafttreden).

Utvidelse/skjerping av fredning eller endring av objekters/anleggs fredningsstatus ligger utenfor rammene for prosjektet. Presisering vedrørende fredningens innhold vil ikke gå lenger enn det som er gjort i kml § 15 fjerde ledd uten at det må fattes nytt vedtak. Dersom det skulle bli aktuelt å fatte nye vedtak, vil disse sakene måtte følges opp på ordinær måte av regionalforvaltningen og RA, dvs. utenom prosjektet.

Den delen av prosjektet som handler om å slutføre påbegynte fredningssaker, vil omfatte alle saker som er igangsatt før 01.01.2005 (jf. resultatindikator) og der hjemmelen er kml §§ 15, 19 eller 22 nr. 4, jf. §§ 15 og 19.

Dispensasjonssøknader, eventuelle konfliktsaker m.v. som måtte genereres gjennom prosjektet, samt fredningssaker som er igangsatt fra og med 2005, forutsettes håndtert på vanlig måte av regionalforvaltningen (dvs. utenom prosjektet).

4.3 Prosjektstruktur – aktiviteter og ansvar/aktører

RA er ansvarlig for prosjektet, men selve gjennomføringen vil for en del av arbeidet måtte foregå i fylkeskommunene.

For å nå prosjektets mål må følgende sett av aktiviteter gjennomføres:

Den enkelte fylkeskommune vil være hovedansvarlig for å:

- videreutvikle kontakt/dialog med eiere/berørte
- befare anleggene
- formulere forslag til fredningsformål
- foreslå klargjøring/presisering av fredningens omfang

- presisere/utforme forslag til fredningsbestemmelser (innenfor rammen av § 15 fjerde ledd)
- redegjøre for konsekvenser/følger av fredningen og evt. utarbeide forvaltningsplan
- dokumentere og beskrive anleggene
- forberede fredningssaker for RA
- rapportere til RA om status og framdrift
- ha kontakt og dialog med kommunene i sitt fylke

RA vil være hovedansvarlig for å:

- styre og drifte prosjektet som helhet
- utarbeide strategi/metodikk, prosjektplaner
- gjennomføre forsøk inkl. evaluering
- utarbeide medie- og informasjonsstrategi samt infomateriell
- veilede/kurse fylkeskommunene
- følge opp og kvalitetssikre fylkeskommunenes arbeid underveis
- avklare spørsmål om formål og omfang
- evt. sørge for tinglysing av presiseringsdokument
- fatte vedtak og tinglyse fredningsvedtak
- rapportere til MD om status og framdrift

5. ANALYSE – STATUSGJENNOMGANG

5.1 Eldre fredningsvedtak

I henhold til kulturminnebasen *Askeladden* er det i dag ca. 1400 lokaliteter/anlegg bestående av ca 3800 enkeltminner som er vedtaksfredet etter kulturminneloven, herunder bygningsfredningsloven av 1920 og fornminneloven av 1951 (forskriftsfredninger er ikke medregnet). Av disse er ca 920 lokaliteter/anlegg bestående av ca 1870 enkeltminner fredet før 15.02.1979, dvs. etter gammelt lovverk.

Da de første fredningene ble foretatt på 1920-30 tallet, iht. daværende ”lov um bygningsfredning”, var kravene til innhold, begrunnelse og omfang i fredningsdokumentet langt svakere enn i dag. Vedtakene er i begynnelsen så korte at bare eiendommens navn eller gateadresse står oppført, eventuelt med en spesifisering av hvilke(n) bygning(er) som er fredet.

Eksempel på fredningsvedtak:

Brev fra Riksantikvaren til Grimstad byfogdembede, 9. januar 1925:

”Liste over bygninger fredet i henhold til lov av 3. december 1920 og Kirke- og Undervisningsdepartementets bestemmelse av 27. februar 1924:

*Central hotell.
Tellefsens hus.
Gundersens hus.
Ibsenhuset.*

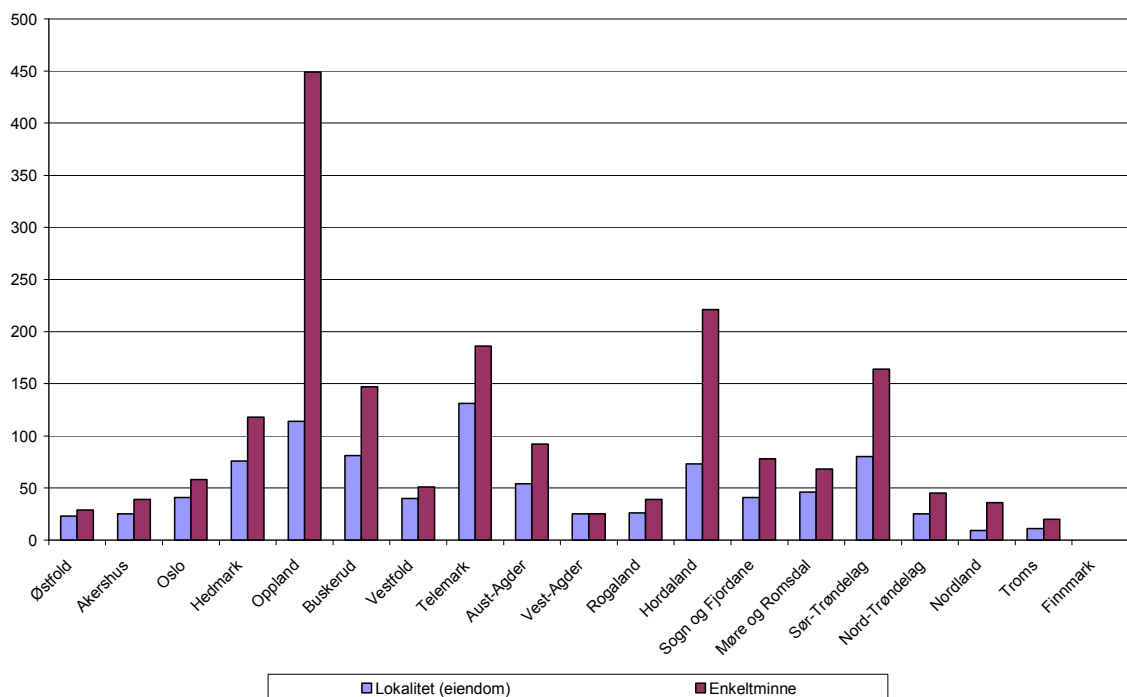
*For Den antikvariske bygningsnemnd,
Harry Fett”*

Begrunnelse og omfang av fredningene finnes i *Den antikvariske bygningsnemnds innberetning*. Innberetningene ble publisert i Fortidsminneforeningens årbøker på 1920-30-tallet. Det må imidlertid understrekes at omtalen av det enkelte anlegg er svært kort, og noen ganger helt fraværende. Vedtakene fra 1940-tallet er av samme type som de eldste. På 1960-70 tallet er vedtakene noe mer utfyllende.

Kravet om en demokratisk prosess forut for vedtaket var vesentlig svakere enn i dag. Forslagene ble vedtatt på grunnlag av nemndens innberetning, og de var ikke ute på høring.

RA får jevnlig spørsmål fra regionalforvaltningen og eiere vedrørende omfang av fredning. I de tilfellene det har vist seg nødvendig å presisere vedtaket, har vi gjennomgått fredningssaken og den dokumentasjonen som foreligger, og deretter foretatt en presisering av vedtaket. Dette har i de fleste tilfeller vært tilstrekkelig, men er ikke godt nok i forhold til de dokumentasjonskrav m.v. som vi i dag stiller til nye fredningsvedtak. Disse presiseringsbrevene er heller ikke på noen formell måte knyttet til vedtaket. Vi kan derfor ikke være sikre på at presiseringen følger vedtaket (eiendommen) ved eierskifte.

Riksantikvarens generelle praksis er at når det i vedtaket bare står eiendommens navn/ gateadresse, gjelder fredningen hele eiendommen med alle bygninger som sto der på fredningstidspunktet. Dersom det kun var én bygning eller bygningsdel som skulle fredes, er dette særskilt spesifisert.

Diagrammet er en fylkesvis oversikt over antall vedtaksfredete lokaliteter og enkeltminner. Det viser stor spredning fra Vest-Agder som har ett enkeltminne (bygning) pr vedtak til Oppland som har over fire-fem pr vedtak. På landsbasis er det totalt 1865 enkeltminner fordelt på 921 lokaliteter (eiendommer/vedtak).

Uklarhet om fredningens omfang og formål kan føre til unødvendige problemer både for eier og kulturminneforvaltningen, i enkelte tilfeller kan det også være grunnlag for konflikt. Dette er konflikter man kunne unngått om vedtaket hadde vært tydeligere. Slike konflikter er ressurskrevende. Det er også uklart om eier kan bestride vår presisering. Presiseringen er ikke et nytt vedtak, så eier har ingen klagemulighet etter forvaltningsloven. Eier må i tilfelle gå rettens vei, men dette har så langt ikke skjedd.

I den nye kulturminneloven av 1978 kom det bestemmelser både om fredningens innhold, omfang og prosessen fram til et endelig vedtak. Utover på 1980-tallet ble vedtakene stadig bedre og fra ca. 1990 følger vedtakene den standard som vedtakene fortsatt har i dag.

5.2 Påbegynte fredningssaker

På 1990-tallet ble fredningsarbeidet et satsningsområde for RA. I perioden mellom 1990 og 2005 er det blitt fattet ca. 30 vedtak pr. år i gjennomsnitt. Til sammenligning ble det fattet ca. 75 vedtak i hele perioden mellom 1978 og 1990 (i snitt ca. 6 vedtak pr. år). Kapasitets-/ressursproblemer i den regionale kulturminneforvaltningen har bidratt til at fylkeskommunene har hatt liten mulighet til å følge opp RAs satsing slik det var forutsatt ved delegeringen. Dette har resultert i at et stort antall påbegynte saker begynner å bli svært gamle.

For både fylkeskommunene og RA er det vanskelig å prioritere arbeid med fredningssaker foran den store mengden saker med tidsfrister, rådgivningsoppgaver og lignende. Sett i forhold til utfordringene har også RA hatt for lav kapasitet på det ordinære fredningsarbeidet. Situasjonen med stort etterslep av påbegynte saker har gått på bekostning av mer overordnede tiltak som ville gjøre fredningslisten mer representativ.

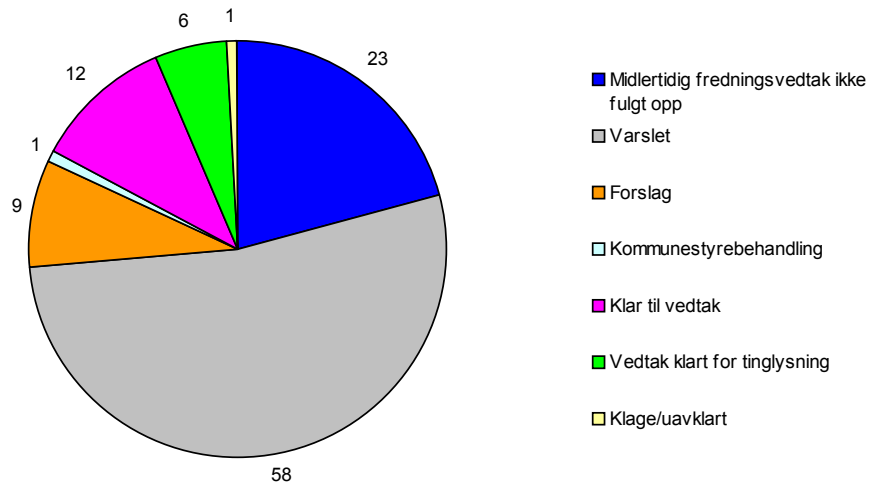
Det har de siste årene vært en uttalt føring for kulturminneforvaltningen å være tilbakeholden med å igangsette nye fredningssaker inntil det store antallet påbegynte saker er blitt redusert. Særlig for fylkeskommunene – der fagmiljøet er lite og sårbart (ofte bare en person på nyere tid) – er det en utfordring å få videreført de eldste sakene ettersom kontinuiteten blir brutt ved skifte av medarbeider. I slike tilfeller har det trolig vært tyngre å prioritere gjenopptakelse av gamle saker enn å igangsette nye. Fortsatt blir de fleste nyoppstartede sakene igangsatt av fylkeskommunene som også står for de fleste midlertidige vedtakene. Pr. i dag er ca. 80 % av alle påbegynte saker etter §§ 15 og 19 initiert av fylkeskommunene.

5.2.1 Status og fordeling

Etter det RA har oversikt over er det i alt 110 saker pr. 01.12.2005 som er igangsatt før 2005. Tallet inkluderer 23 midlertidige fredningsvedtak som ikke er fulgt opp med oppstart av ordinær fredningsprosess. Diagrammet nedenfor viser hvordan sakene er fordelt i forhold til status i fredningsprosessen.

Igangsatte fredningssaker – status/fordeling pr. 01.12.05

Midlertidig fredning bør ses som en ”forfase”, mens varselfasen er fase 1 i fredningsprosedyren. 23 midlertidige fredninger som ikke er fulgt opp med ordinær prosedyre (eventuelt med formell oppheving) og 58 varsler om igangsatt ordinær fredningsprosedyre, til sammen 81 saker, utgjør ca. 74 % av det totale antallet saker. Fase 2, utarbeidelse av fredningsforslag, er den desidert mest arbeidskrevende fasen. Flaskehalsen og den største utfordringen ligger derfor i å få videreført disse 81 sakene.

For i alt 30 av de totalt 110 sakene ligger ansvaret for framdriften hos RA. For de resterende 80 sakene har fylkeskommunene ansvaret for framdriften. Fylkeskommunene er ansvarlig for 51 av de 58 sakene som befinner seg på varselstadiet og 21 av de i alt 23 midlertidige fredningsvedtakene.

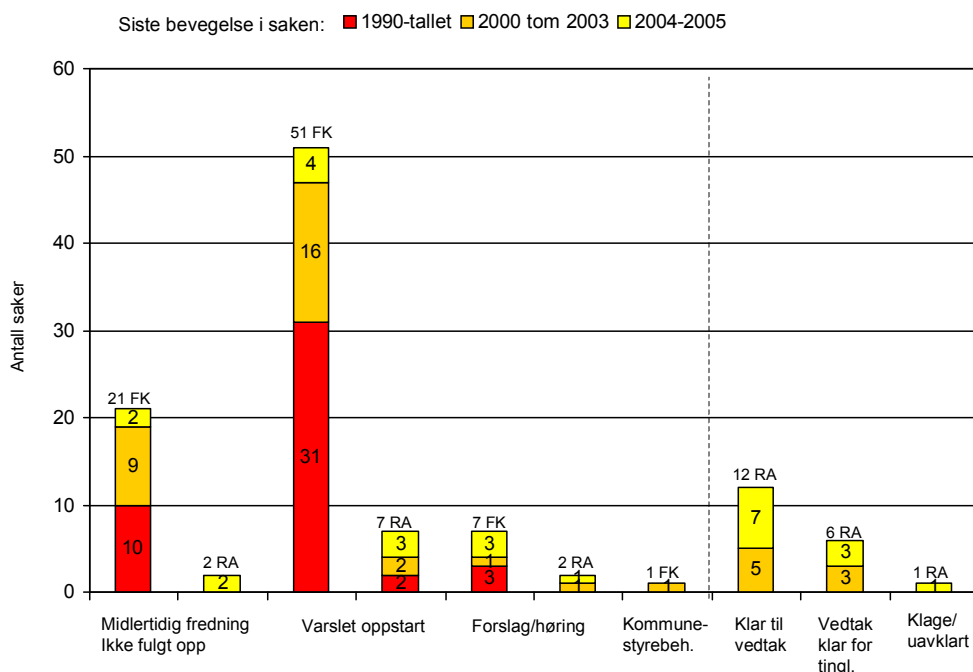
RAs to midlertidige fredningsvedtak fra 2004 vil bli opphevet. Det vil i disse to tilfellene ikke bli gjennomført permanent fredning.

Ser man på hvordan sakene er fordelt på fylkene (jf. tabell s. 10) skiller Telemark seg ut med 25 saker på varselstadiet. Sakene har sitt utspring i *Fredningsplan for etterreformatoriske kulturminner i Telemark* fra 1995. Telemark fylkeskommune har i dag én prosjektstilling (varighet inntil 4 år fra 01.06.2005) for gjennomføring av sakene i henhold til vedtatt fredningsplan. Pr. i dag er det imidlertid § 20-fredningen av Tinfos kulturmiljø som har høyest prioritet i fylkeskommunen. Ettersom denne ene svært ressurskrevende saken ikke inngår i slutføringssatsningen, regnes Telemark i dette prosjektet på lik linje med de øvrige fylkeskommunene hva gjelder ressursbehov.

Fylkeskommuner – status/fordeling pr. 01.12.2005

	Mdl vedtak	Varsel	Forslag	Komm.st.	Sum
Østfold	-	-	-	-	-
Akershus	-	1	1	-	2
Oslo	1	3	-	-	4
Hedmark	2	-	1	-	3
Oppland	-	2	1	-	3
Buskerud	2	-	1	-	3
Vestfold	-	-	-	-	-
Telemark	-	25	-	-	25
Aust-Agder	-	-	-	-	-
Vest-Agder	1	3	-	-	4
Rogaland	1	-	-	-	1
Hordaland	6	8	1	1	16
Sogn og Fjordane	-	1	1	-	2
Møre og Romsdal	1	4	-	-	5
Sør-Trøndelag	3	-	-	-	3
Nord-Trøndelag	1	-	1	-	2
Nordland	1	-	-	-	1
Troms	1	3	-	-	4
Finnmark	1	1	-	-	2
Sum	21	51	7	1	80

Diagrammet nedenfor viser hvordan sakene er fordelt i forhold til status (stadier i fredningsprosessen), hvem som er ansvarlig for framdrift og hvor gamle sakene er.

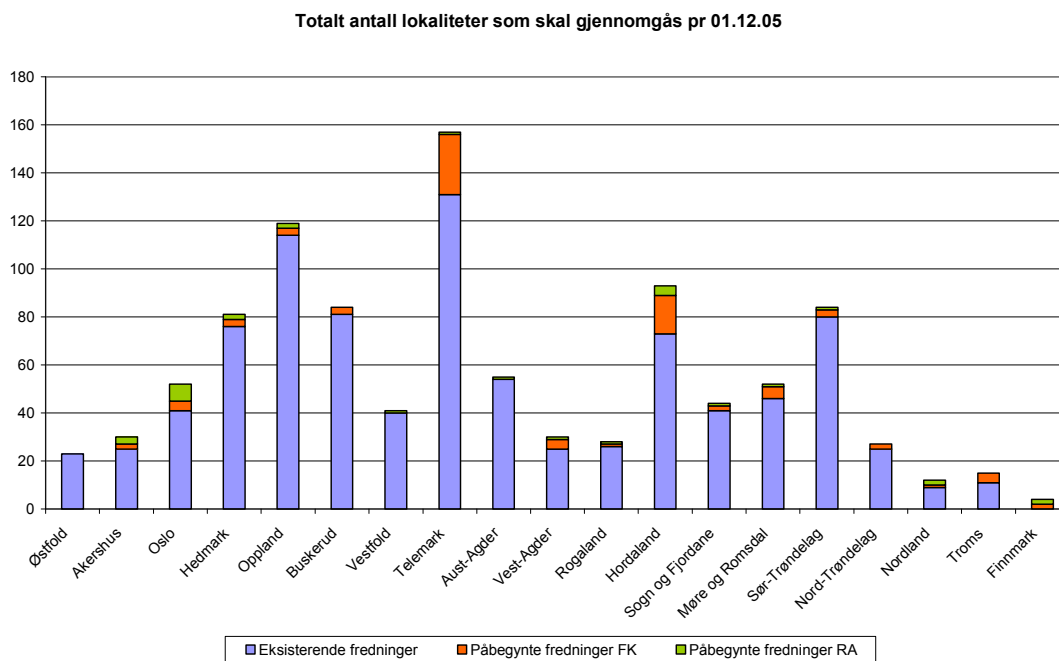
Diagrammet viser den store opphopningen av FK-saker som befinner seg i de første fasene av fredningsprosessen. Denne flaskehalsen vil kreve store ressurser. Kapasitetsproblemer hos RA gjør at saker som er klare for vedtak og/eller tinglysing også har lett for å hope seg opp

I 46 av de totalt 110 sakene (ca. 42 %) har det ikke vært noen bevegelse siden 1990-tallet eller før (markert med rødt i diagrammet). I 44 av de 46 sakene er regionalforvaltningen ansvarlig for framdriften. 12 av disse sakene skriver seg fra før 1995 (derav 7 midlertidige fredninger).

I ytterligere 38 av de 110 sakene (ca. 35 %) har det ikke vært bevegelse i perioden fra 2000 t.o.m. 2003 (merket oransje i diagrammet over). I 27 av disse sakene har fylkeskommunene ansvaret for framdriften.

5.3 Sammenstilling

Diagrammet nedenfor viser en fylkesvis fordeling av det totale antall vedtak/lokaliteter og påbegynte fredningssaker som skal gjennomgås/slutføres i prosjektet.

6. USIKKERHETSFAKTORER – KRITISKE SUKSESSFÅKTORER

Avgrensning: Det er nødvendig med en strategi/plan for å ”løfte ut” saker som kommer opp i forbindelse med gjennomgangen, men som det ikke ligger innenfor prosjektets rammer å skulle løse.

Oppfølgingskapasitet: Prosjektet er en ”ny giv” overfor berørte eiere. Dette vil for fylkeskommunene medføre økt dialog og saksbehandling både underveis i prosjektet og i etterkant. Det er nødvendig med ekstra beredskap slik at eierne ikke opplever frustrasjon pga. dårlig oppfølgingskapasitet.

Brudd på kulturminneloven: Det må tas stilling til, og lages en strategi for, hvorvidt og i hvilke tilfeller det skal gis amnesti med hensyn til brudd på kulturminneloven som avdekkes underveis i prosjektet. (Hvordan skal det reageres dersom inventar er fjernet eller hus bygget om, og saken ikke er foreldet?)

Konflikt: Oppsamlet frustrasjon hos enkelte eiere (over manglende oppfølging, tilskudd og lignende) vil kunne føre til konflikt, som igjen kan være tid- og ressurskrevende.

Presse-/info: Det må utarbeides en egen medie- og informasjonsstrategi for prosjektet. Presse- og infoarbeid må vies oppmerksomhet slik at man kan få fram prosjektets positive sider og unngå eller begrense uheldige oppslag i media.

Organisering: Prosjektet må ikke organiseres med for mange beslutningsledd. Organiseringen i de ulike fylkeskommunene og eventuell mangel på kvalifiserte medarbeidere kan utgjøre en viss risiko for forsinkelser og avvik.

Tids- og ressursbruken knyttet til gjennomgangen og slutføringen av sakene kan være stipulert for lavt. Dette vil bli testet ut i et forprosjekt slik at man får et bedre grunnlag for å beregne kostnadene knyttet til selve gjennomføringsfasen/hovedprosjektet.

Midler: Positive resultater betinger at det blir bevilget nok midler.

Tinglysing: Det er foreløpig usikkert hvorvidt det som ledd i fredningsgjennomgangen vil være mulig å tinglyse presiseringsdokumenter på eiendommene. RA har sendt en forespørsel til Statens kartverk om dette som vi avventer svar på. I de stipulerte prosjektkostnadene blir det foreløpig tatt høyde for utgifter til eventuelle tinglysingsgebyr. Dersom det ikke blir mulig å tinglyse, må det på annen måte sikres at presiseringen følger eiendommen ved eierskifte.

7. FORELØPIG PROSJEKTPLAN – PROSJEKTET SOM HELHET

7.1 Organisering og framdrift

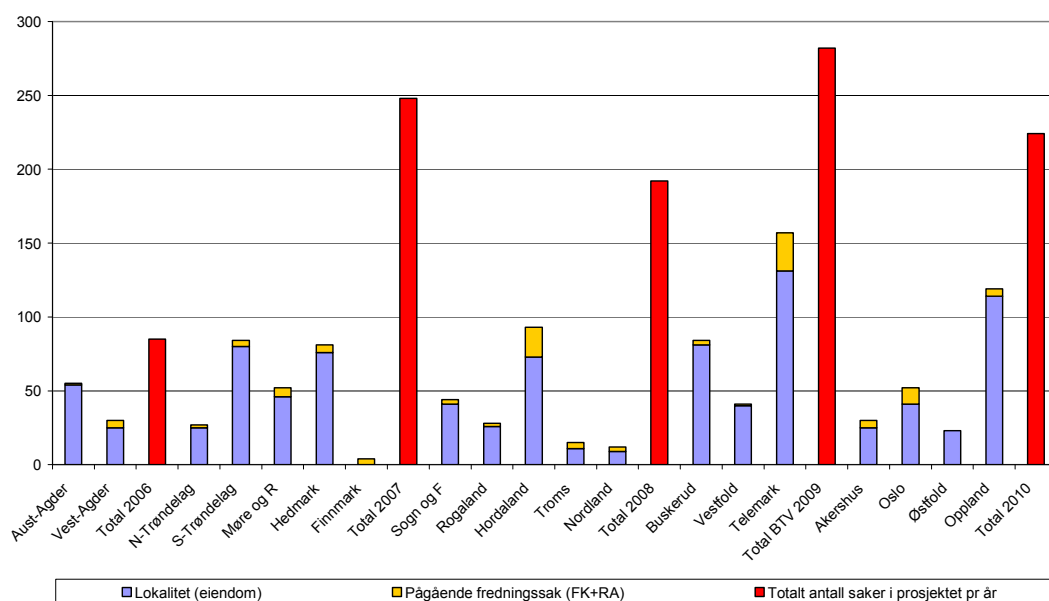
Forprosjekt/utttestingsfase foreslås gjennomført i 2006 med påfølgende hovedprosjekt/gjennomføringsfase i perioden 2007–2010 (pluss slutføring etterarbeid (RA) i 2011).

Ut fra mengde anlegg som skal gjennomgås, og med hensyn til å kunne følge opp arbeidet i fylkeskommunene, blir det foreslått å gjennomgå 3–5 fylker pr. år.

Følgende kriterier er lagt til grunn for foreslått gruppering:

- Fylker som ligger i samme region er forsøkt samlet for å lette samarbeidet mellom de aktuelle fylkeskommunenes prosjektmedarbeidere (jf. behov for fagmiljø). En slik organisering vil også være hensiktsmessig med tanke på RAs oppfølging (reiser, samlinger mv.).
- Det er tatt hensyn til mengden påbegynte fredningssaker som det ikke har vært bevegelse i på lenge. Fylker med flest gamle saker er prioritert først med hensyn til framdrift.
- Av hensyn til oppfølgingen har vi forsøkt å spre de ”tunge” fylkene (de med flest gamle vedtak) da vi har villet unngå at de kommer samme år.

Forslag til fylkesvis fordeling over prosjektets 5 år

Fordeling og framdriftsplan. Forprosjekt/uttestingsfase 2006, gjennomføringsfase 2007-2010, slutføring RA 2011. Tabellen viser en ideell situasjon, men ettersom forslag fra fylkene foreligger først på slutten av året, må RA må regne med å bruke noe av påfølgende år til slutføring .

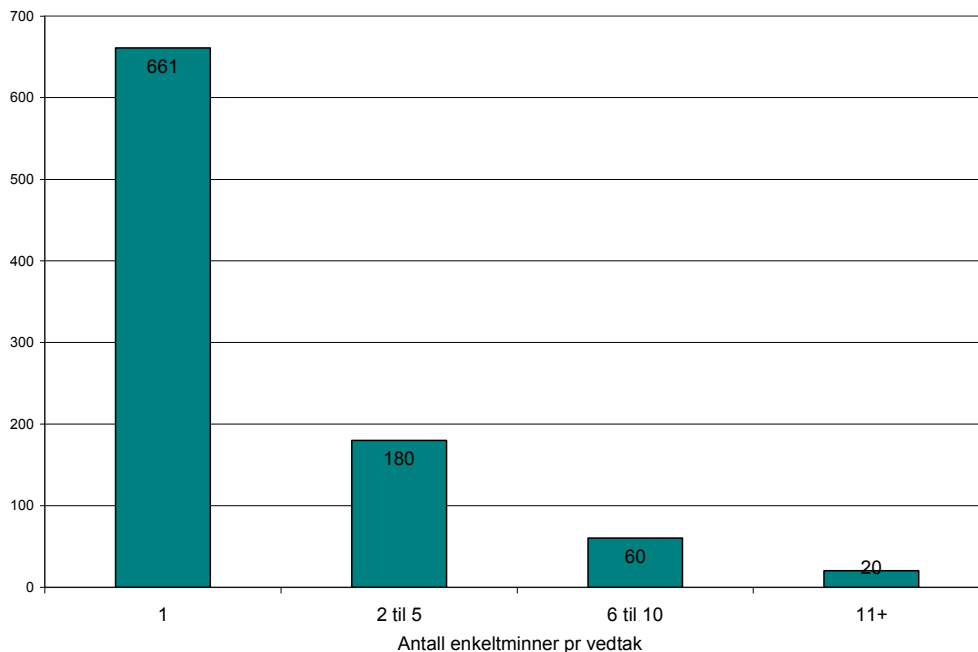
Når det gjelder hovedprosjektets øvrige organisering vil vi komme tilbake til dette etter at forprosjektet er gjennomført og evaluert.

7.2 Økonomi – tid og ressurser

Prosjektet ble i budsjettinnspill for 2006 fra RA estimert til over en 4-års periode å koste kr 4,5 mill (21-posten/FK) pluss kr 1,8 mill (01-posten/RA) pr år. Forprosjektet vil vise om estimatet i forhold til tid/ressurser er riktig beregnet.

Nytt i forhold til tidligere innspill, er at den totale tidsrammen foreslås utvidet med ett år til forprosjekt (2006) og ytterligere ett år for RA (2011) til slutføring/etterarbeid. RAs oppfølgingsoppgaver vil øke utover i prosjektet, samtidig som det må beregnes ”forsinkelse” i arbeidet med slutføring av saker i forhold til fylker som deltar i hovedprosjektet i 2010. (RA vil hvert år motta forslag fra fylkene mot slutten av året.)

Tidsforbruk knyttet til gjennomgang av vedtakene er tenkt stipulert ut fra en gjennomsnittlig beregning på enkeltminnenivå. Det er imidlertid sannsynlig at lokaliteter med kun én fredet bygning tar relativt sett lenger tid å gjennomgå enn de eiendommene som har 2-10. Det er en del faktorer som er like uansett. Det er tiden det tar å reise til stedet, snakke med eier, gjennomgå arkiv/eksisterende dokumentasjon. Videre har vi vurdert at arbeidet vil ta mer tid på de anleggene der det er flere enn 10 fredete bygninger.

Diagrammet viser fordelingen av antall enkeltminner/bygninger pr. vedtak.

RA vil komme tilbake med endelige/justerte kostnadskalkyler for hovedprosjektet etter at forprosjektet er gjennomført og evaluert.

7.3 Metoder, verktøy

RAAs ledermøte vedtok den 29.09.2005 at RAAs dokumentasjonsmal skal søkes brukt som mal/grunnlag i den dokumentasjonen som skal gjøres i forbindelse med fredningsgjennomgangen. Malen/standard vil være et nødvendig hjelpemiddel i prosjektet med hensyn til dokumentasjonsnivå og i hvilken form dokumentasjonen skal leveres. (Dokumentasjonen bør leveres elektronisk for direkte innlasting i *Askeladden*.) Standarden vil bli tatt i bruk allerede i neste års forprosjekt og forutsettes lagt inn i *Askeladden* innen oppstart av forsøket (før 01.04.2006).

Ut over dette vil RA bruke 2006 (forprosjektfasen) til å utvikle og prøve ut metoder, standarder etc. Utviklingsarbeidet og utprøvingen vil foregå i nært samarbeid med prøvefylkene.

8. FORPROSJEKT

Forprosjektet er beregnet å gå over hele 2006. RA foreslår å samarbeide med Aust- og Vest-Agder fylkeskommuner. De har hhv 54 og 25 fredete lokaliteter og hhv 1 og 5 påbegynte fredninger. Dette er en håndterlig mengde ut fra ønsket om å utføre en så grundig uttesting som mulig med hensyn til tidsbruk, økonomi og ulike faglige og kommunikasjonsmessige utfordringer. Beregningen nedenfor er gjort på grunnlag av disse fylkene, men kan lett endres dersom det velges andre, tilsvarende fylker til forsøket.

8.1 Framdrift 2006

Forprosjektet planlegges med tre hovedfaser:

- Januar – mars: Planlegging av forprosjekt i samarbeid med forsøksfylkene
April – september: Gjennomføring av prosjekt – feltarbeid, dokumentasjonssøk m.m. – i fylkene
Oktober – desember: Evaluering av forprosjekt, planlegging av hovedprosjekt i samarbeid med fylkeskommunene

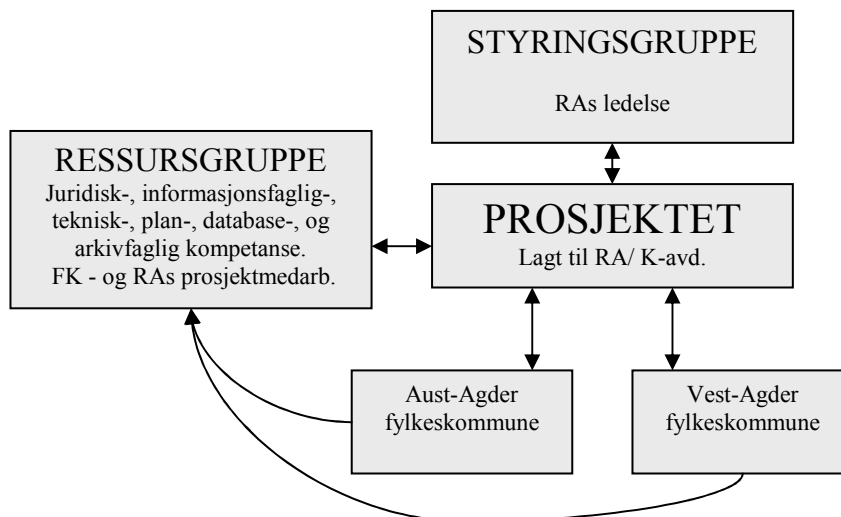
Det tas høyde for at det kan ta noe lenger tid for RA å slutføre saker, ettersom det er flere faktorer som spiller inn (saksbehandlingstid i kommunen mv.). For øvrig vises til vedlagt flytdiagram med forslag til framdrift.

8.2 Organisering

Prosjektet vil bli gjennomført av RA v/K-avdelingen, i samarbeid med MD, regionalforvaltningen, og i dialog med de fredete anleggenes eiere.

Nedenstående modell er et forslag til organisering av forprosjektet. Vi ser det som hensiktsmessig å ha en modell der prosjektet er lagt til K-avd hos RA, med en styringsgruppe og en ressursgruppe tilknyttet prosjektet.

Ressursgruppens funksjon vil være å fange opp/utrede problemstillinger innenfor de ulike fagfelt. Det vil også gjøre det lettere for prosjektet å ha faste personer man kan kontakte. I denne gruppen bør også de prosjektansatte i fylkeskommunen være med.

Forslag til prosjektorganisering

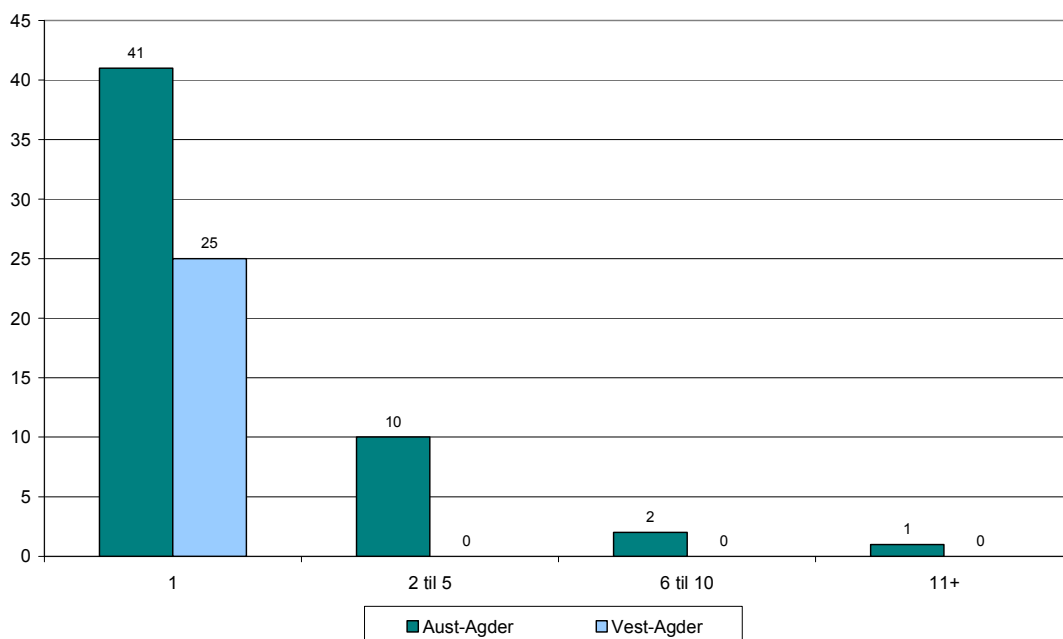
8.3 Tidsbruk

Tabellen nedenfor viser antall saker forprosjektet skal gjennomgå. Det er totalt 117 enkeltminner på 79 lokaliteter. I tillegg er det 6 påbegynte fredningssaker.

	Lokalitet	Enkeltminne	Påbegynte FK	Påbegynte RA
Aust-Agder	54	92	0	1
Vest-Agder	25	25	4	1
Totalt	79	117	4	2

Til sammenligning har et gjennomsnittsfylke hhv 49 lokaliteter, 98 enkeltminner og 6 igangsatte fredninger. (Det totale antall lokaliteter, enkeltminner og igangsatte fredninger delt på antall fylker.)

Diagrammet nedenfor viser hvor mange enkeltminner det er pr. lokalitet. Et overveiende antall lokaliteter består av bare ett enkeltminne/bygning (totalt 66 lokaliteter).

Vedtak med kun ett fredet enkeltminne(bygning) utgjør 83 % av totalen for Agder-fylkene. På landsbasis utgjør den samme gruppen 72 %.

Illustrasjonene over viser at Agder-fylkene ligger noe under landsgjennomsnittet mht antall saker som skal gjennomgås, de har også noen flere lokaliteter med bare ett enkeltminne. Avviket er imidlertid ikke større enn at dette kan utlignes i evalueringen og planleggingen for hovedprosjektet.

For å gjøre beregningene etterprøvbare og forhåpentligvis holdbare for fylker med både mange og få lokaliteter har vi laget en beregning på enkeltminnenivå. Dette er den sikre faktoren i alle fylker.

Fylkeskommunene

Det må beregnes tid til feltarbeid (registrering, fotografering, dialog med eier, etterarbeid). Oppmåling forutsettes kjøpt som en egen tjeneste. Utover dette må det legges inn tid til informasjonsarbeid overfor eiere og allmennheten, samarbeid mellom fylkeskommunene, RA og MD, databasearbeid i forhold til *Askeladden*, kursing av medarbeidere m.m.

Som et sammenligningsgrunnlag har Statsbyggs registrering av bygninger i SKE-basen tatt 15 timer pr. bygning. Dette inkluderer arkivsøk, fotografering og registrering, men inkluderer ikke oppmåling.

For de eksisterende fredningene har vi beregnet mer tid på lokaliteter med kun én fredet bygning, og med flere enn 10 fredete bygninger, jf. pkt. 7.2. Det bør beregnes følgende tid til feltarbeid (t = timer):

- 15 t pr lokalitet med bare ett enkeltminne
- 10 t pr enkeltminne på lokaliteter med 2-5 (*nedenfor beregnet med 3 enkeltminner)
- 10 t pr enkeltminne på lokaliteter med 6-10 (*nedenfor beregnet 7 enkeltminner)
- 15 t pr enkeltminne på de lokalitetene som har 11 eller flere enkeltminner

For slutføring av igangsatte fredningssaker har vi beregnet 1 månedsverk for gjennomføring av igangsatt sak fra utarbeidelse av forslag (inkl. dokumentasjon) og fram til oversending til RA for vedtak.

Eksisterende fredninger:

AAFK: 41 lokaliteter x	1	enkeltninne x 15 t	=	615 t
10 lokaliteter x	3*	enkeltninner x 10 t	=	300 t
2 lokaliteter x	7*	enkeltninner x 10 t	=	140 t
1 lokalitet x	11	enkeltninner x 15 t	=	165 t
VAFK: 25 lokaliteter x	1	enkeltninne x 15 t	=	375 t
VAFK: 4 igangsatte fredninger x 150 t			=	600 t
Samarbeid med RA, eiere, info til allmennheten, administrasjon, databasearbeid etc. 200 t pr fk			=	400 t
Sum:			=	2595 t
Normalt påslag for administrasjon, interne møter, faglig oppdatering, uforutsette hendelser, reisetid, dødtid på reiser, sykdom, omstilling etc. 50 %			=	1300 t
TOTALT (fylkeskommunene)			=	3900 t

I tillegg til dette kommer oppmåling. Dette bør sannsynligvis være en tjeneste man kjøper inn. Det er viktig å få en person/firma som har god erfaring og det rette utstyret. Dette vil gjøre at arbeidet tar kortere tid samtidig som kvaliteten blir god.

RA

RAs prosjektmedarbeider(e) må i forprosjektet beregne tid til (t = timer):

- Overordnet arbeid (prosjektledelse, rapportering MD m.v.)	=	200 t
- Utarbeide dokumentstandarder/ presiseringsdokument, prøve ut metode(r) – jf. pkt. 7.3	=	100 t
- Utarbeide og holde kurs for FK	=	100 t
- Reiser *	=	350 t
- Kvalitetssikre 79 presiseringsdokumenter (1 lokalitet á 15 t)	=	1200 t
- Slutføre pågående fredningssaker (6 stk á 15 t)	=	100 t
- Evaluering av forsøket og utarbeidelse av hovedprosjekt	=	350 t
Sum	=	2400 t
Normalt påslag for administrasjon, faglig oppdatering, uforutsette hendelser, sykdom, omstilling etc. 50 %	=	1200 t
TOTALT RA-prosjektmedarbeidere	=	3600 t

*) Vi har vurdert at det vil være nødvendig for RA å befare ca 40 % av lokalitetene i forprosjektet, dvs. 30 stk. Dette for å danne seg et bilde av prosjektets omfang og for å avklare problemer/ utfordringer underveis slik at man får et godt grunnlag for planleggingen av hovedprosjektet. Vi antar at en vil kunne befare 1(-2) anlegg pr. dag. Medregnet reisetid (tils. 1 dag t/r) beregnet ca 50 reisedøgn m/overnatting.

Arbeidsoppgaver for RAs øvrige organisasjon

Prosjektet kan ikke ses helt løsrevet fra RAs ordinære arbeid og organisasjon. Beregningen tar ikke høyde for det arbeidet som RAs medarbeidere for øvrig må regne med å bistå prosjektet, herunder kulturminnefaglig, juridisk-, database-, informasjonsfaglig- og arkivfaglig kompetanse.

RA har brukt 1 ½ - 2 månedesverk i 2005 på prosjektforberedelse som strengt tatt også bør kostnadsinndekkes gjennom prosjektet (ikke inkludert nedenfor).

KONKLUSJON, TIDSBRUK I FORPROSJEKTET (ett årsverk tilsvarer 1950 timer)

Fylkeskommunene	3900 timer	2 årsverk*
RA	3600 timer	1,8 årsverk
TOTALT i forprosjektet		3,8 årsverk

*) Da forsøksåret er kortere enn normalt (6-9 mnd) betyr det at årsverk må fordeles på flere enn to personer for at framdriften skal kunne holdes.

8.4. Økonomi/ressurser

Det er vanskelig å beregne hvor store økonomiske ressurser forprosjektet vil kreve. Nedenfor er det satt opp en tabell med de kostnader som må påregnes.

Tiltak	Kommentar	Pris
Lønnskostnader RA/FK	3,8 stillinger*	2.580.000
Reisekostnader FK	Alle lokalitetene skal befares	95.000
Reisekostnader RA**	40% av lokalitetene skal befares	85.000
Databaseutgifter	Innlegging av dok.mal i <i>Askeladden</i>	250.000
Infomateriell	Til eiere/allmennheten m.m.	50.000
Evt. tinglysing ***	85 vedtak á 1521 (gebyr pr. 2005)	130.000
Sum		3.190.000
Uforutsett	15 %	478.500
SUM avrundet		3.700.000

*) Innleid arbeidskraft - 2, 8 stillinger x 0,6 + Fakturert arbeidskraft – 1 stilling x 0,9

***) Ressurspersoner (jurist, info) må delta på reiser i tillegg til prosjektmedarbeider i en del saker.

***) Usikkert – se kap. 6.

Det må påpekes at kjøp av oppmåling ikke er medregnet.

Det forutsettes at fylkeskommunene stiller kontor med telefon, PC etc. til sine prosjektmedarbeidere.

8.5 Kvalitetssikring – forutsetninger/betingelser

Både fylkeskommunenes og RAs medarbeidere i prosjektet bør være personer som kjenner problemstillingene, er kjent med fylkeskommunalt arbeid og er kjent i det enkelte fylket – både med lokalitetene og eierne.

8.6 Evaluering av forsøket og planlegging av hovedprosjektet

Vi har lagt opp til at de tre siste månedene av forprosjektet skal brukes til å evaluere forsøket samt utarbeide prosjektplan for hovedprosjektet. Evalueringen vil fokusere på tidsbruk og kostnader, metode, resultatoppgivelse, faglig kvalitet og kommunikasjonen med eierne.

9. PROFILERE ARBEIDET OG SYNLIGGJØRE RESULTATER

Vi foreslår følgende metoder/strategi for raskt å få fram resultater og for å profilere arbeidet:

- Markering av oppstart ("kick off") for hovedprosjektet m/pressedeckning, evt. med statsråden m.fl. til stede på et egnet fredet anlegg.
- Markering av oppstart i hvert fylke, f.eks organisere en samling med alle eierne og sentrale aktører der det blir holdt foredrag om fredete bygninger i fylket, og der eierne blir informert om hva som skal gjøres. Eierne kan også oppfordres til å f.eks finne fram gamle fotografier og lignende som kan lette dokumentasjonen. Positiv vinkling, eierne som viktige ressurspersoner.
- Markering av viktige milepæler, f.eks sluttmarkeringer i hvert fylke.
- Bli raskt ferdig med noen (mindre) fylker, jf. delmål.

- Sluttrapporter fra hvert av fylkene.
- Et gjennomarbeidet, visuelt og kvalitativt godt dokument som den enkelte eier får (ikke bare et formelt dokument, men også beskrivelse, foto etc.).
- Artikler om prosjektet i *Årringer* (nyhetsbrev til ”fredete eiere”) og på www.riksantikvaren.no
- Et eget infoblad/ark om prosjektet (tilsvarende RAs info om stavkirkeprogrammet og ruinprosjektet).

Arbeidet med en egen medie- og informasjonsstrategi vil kunne konkretisere tiltakene og eventuelt omfatte ytterligere tiltak for profilering av arbeidet.

10. FORHOLDET TIL TILSTANDSGJENNOMGANGEN

10.1 Fredningsgjennomgangen og tilstandsmodulen/-registreringen

Det er viktig at RA ser disse to oppgavene i sammenheng, spesielt når vi kontakter fylkeskommunen. Likeledes må eiere av fredete bygninger ikke oppleve at disse oppgavene ikke er koordinert og henger sammen. Vi vil her forelå at det sendes ut en samlet informasjon til eierne om begge prosjektene

Det er nok et fåtall av fylkeskommunene som har egne ressurser som kan gjennomføre begge gjennomgangene. Imidlertid vil nok mange fylkeskommuner se nytten av en koordinering også i felt.

Kun privateide fredete bygninger vil bli prioritert i tilstandsregistreringen, dvs. totalt 2590 bygninger (foreløpig tall) på landsbasis. Dersom fredningsgjennomgangen fokuserer på 1920-tallsfredninger uavhengig av eierform, vil et mindre antall omfattes av begge oppgaver. Et raskt søk i *Askeladden* gir 1618 bygninger hvor både fredning og tilstand skal klargjøres. 40 % av disse er i Oppland og Hordaland hvor tilstand i felt stort sett er registrert.

Dersom det ikke utføres samtidig, vil det være mest rasjonelt at fredningsgjennomgang går foran en tilstandsregistrering der dette er mulig. Dette fordi en fredningsgjennomgang vil avklare omfang og formål med fredningen, som er til direkte nytte i forhold til hva som skal tilstandsregistreres og i vurderingen av tiltak. Imidlertid har det vist seg at en tilstandsregistrering godt kan gjennomføres uavhengig av fredningsgjennomgang. Ved usikkerhet knyttet til hvilke bygninger som er fredet kan det oppstå unødvendig merarbeid, men vi vil anta at det her er snakk om ytterst få anlegg.

Tempoet på tilstandsregistreringen (2005–2007) legger også visse føringer på hvordan samkjøringen kan gjennomføres utad. Internt hos RA er det viktig med informasjonsutveksling på tvers.

10.2 Koordinering og informasjonsutveksling

Det foreslås å nedsette en samarbeidsgruppe internt hos RA som sikrer informasjonsutveksling og ivaretar koordineringsbehov mellom RAs ulike prosjekter som inngår i "Fredningspakken" (fredningsgjennomgangen, tilstandsgjennomgangen, gjennomgangen av tilskuddsordningene).

11. EFFEKTER AV PROSJEKTET OG FORHOLDET TIL ANDRE PLANLAGTE TILTAK

Dette er et prosjekt som gir en unik mulighet til positiv oppmerksomhet omkring:

- de fredete kulturminnene
  - eierne
  - kulturminneforvaltningen
-
- Kulturminnene vil kunne forvaltes på en bedre og mer forutsigbar måte.
  - Eierne vil få bedre rammevilkår, mer forutsigbare rammer og økt kunnskap om sine kulturminner.
  - Kulturminneforvaltningen vil få et bedre beslutningsgrunnlag gjennom bedret dokumentasjon og dialog med eierne.

Prosjektet vil bidra til å øke og videreutvikle dialogen med eierne, jf. St.meld. nr. 16, pkt. 4.2.4 *Økt dialog, redusert saksbehandlingstid.*

Prosjektet vil videre danne grunnlag for gjennomføring av tiltak beskrevet i pkt. 4.2.3 i St.meld. nr. 16, *En mer representativ liste – geografisk og tematisk.*